

Список використаної літератури:

1. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / автор-сост. В.А. Межериков. Ростов н/Д.: Феникс, 1998. 544 с.
2. Психологический словарь / под ред. В.П. Зинченко, Б.Г.Мещерякова. 2-е изд., перераб и доп. Москва : Педагогика-Пресс, 1999. 440 с.
3. Ребер. А. Большой толковый психологический словарь. В 2 т.: т. 2 (П-Я) / А. Ребер; пер с англ. Е.Ю. Чеботаревой. Москва : Издательство АСТ; Вече, 2001. 560 с.
4. Ромек В.Г. Уверенность в себе как социально-психологическая характеристика личности : дис.канд.психол.наук. Ростов-на-Дону, 1997. 242 с.
5. Ромек В.Г. Тренинг уверенности в межличностных отношениях. СПб.: Речь, 2007. 175 с.
6. Серебрякова Е.А. Уверенность в себе и условия ее формирования у школьников : дис. . канд. психол. наук. Москва, 1955. 124 с.
7. Скотникова И.Г. Проблема уверенности : история и современное состояние. *Психологический журнал*. 2002. Т. 23, № 1. С. 52-60.
8. Salter, A. Conditioned reflex therapy. N.Y.: Capricorn, 1949. 245 p.

УДК 159.9:37.092.212.3-057.87

Л. М. Ширяєва,

*кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри загальної і соціальної психології;
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Б. В. Прядко,

*аспірант кафедри психології
НПУ імені М. П. Драгоманова*

**ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДОСЯГНЕННЯ
УСПІХУ У СТУДЕНТІВ ЗВО**

Анотація. У статті висвітлено результати аналізу проблеми досягнення успіху у вітчизняній та зарубіжній літературі, проаналізовано основні наукові підходи дослідження професійної успішності. Здійснено

Факультет психології

аналіз процесу досягнення успішності з точки зору діяльнісного підходу. Зазначено, що визначення мотиваційних чинників досягнення успіху є необхідною передумовою становлення й розвитку професійного самовизначення людини.

***Ключові слова:** особистість, успіх, досягнення успіху, успішність, мотивація, професійна діяльність.*

***Abstract.** The article highlights the results of the analysis of the problem of achieving success in domestic and foreign literature, analyzes the main scientific approaches to the study of professional success. The analysis of the process of achieving success from the point of view of the activity approach is carried out. It is noted that the definition of motivational factors for success is a necessary prerequisite for the formation and development of professional self-determination.*

***Keywords:** personality, success, achievement of success, progress, motivation, professional activity.*

У сучасному соціокультурному просторі все більш актуальною стає проблема досягнення успіху у професійній діяльності особистості. Подальшому науковому осмисленню підлягає як характеристика процесу досягнення успішності в цілому, так і процес становлення успішності особистості у професійній діяльності зокрема. Адже в особистості, яка відчуває себе успішною, підвищується усвідомлення власної компетентності керувати своєю життєдіяльністю, вирішувати життєві труднощі, реалізовувати поставлені перед собою цілі. Удосконалюється володіння способами, які забезпечують високий результат в досягненні поставлених цілей. Саме це дозволяє людині перейти від одиничного успіху до постійного, забезпечуючи їй успішність в тій чи іншій справі. Іншими словами, успішна особистість усвідомлює свою самоефективність.

Прагнення до життєвого успіху, особливо в молодому віці, властиве майже кожному. Визначення мети дає поштовх процесу вивільнення внутрішніх сил, які зможуть розкритися у процесі особистісного зростання людини.

Метою статті є аналіз наукових психологічних поглядів на проблему досягнення професійного успіху студентами закладів вищої освіти.

Найчастіше поняття успіх трактується в двох значеннях:

- 1) позитивний наслідок роботи, значні досягнення;
- 2) громадське визнання, схвалення чого-небудь, чиїхось досягнень.

Поняття «успіх» в тлумачному словнику означає позитивний наслідок роботи, значні досягнення, удачу. Успішність доцільно розглядати в певному

виді діяльності, яка супроводжується наявністю певних успіхів, тобто досягнень, здобутків, перемог [2]. Таким чином, можна стверджувати, що успіх і успішність відносяться між собою як одиничне і загальне.

Проблема успішності давно стала предметом дослідження психологів. У своїх дослідженнях вони відповідають на питання про те, з чого складається успішність, які ціннісні аспекти лежать в її основі, яким чином вона допомагає в регуляції поведінки, яким чином можна допомогти людині у вирішенні проблеми досягнення життєвого успіху [5].

Питаннями проблеми успіху займалися такі науковці, як К. Левін, Ф. Хоппе (зв'язок успіху з рівнем домагань особистості), М. Аткинсон, Р. Мак Клелланд (мотивація прагнення до успіху й уникнення невдачі), А. Маслоу, К. Роджерс (успіх як тенденція до самоактуалізації), А. Адлер, К. Юнг (успіх як основа успішної самореалізації).

Категорію «успіх» часто використовують нарівні з такими поняттями як самоутвердження, самореалізація, мета, сенс життя, визнання, культурний ідеал, стандарт тощо. Тому в психології складно визначити зміст цього поняття.

Проблема вивчення успіху розглядається в науковій літературі за трьома основними напрямками. *Перший напрям* передбачає історично-часове розуміння змісту понять «успіх», «успішна дія», «успішна діяльність»; спрямований на формування уявлень про ціннісну парадигму макрокультурного розуміння успіху загалом як феномену особистісного росту (як повсякденного, так і емпіричного зокрема) і, таким чином, розширює не тільки методологічний горизонт, а й застосування моделі ціннісного смислотворення. *Другий* має своїм предметом проблему соціокультурної значущості феномену «успіх» у контексті взаємодії соціального та гносеологічного аналізу. *Третій напрям* акцентує увагу на встановленні кореляційних зв'язків зазначеного конструкту з його буденними смислами. Психологічне обґрунтування цього напрямку має безпосереднє відношення до проблеми самовизначення особистості, її самооцінки та самоцінності [1].

Ю. М. Ільїна розглядає життєвий успіх крізь призму побудови та функціонування ментальної моделі, що забезпечує досягнення успіху в житті та містить такі компоненти:

– фінансовий компонент – відображає модель поведінки «у зароблянні, зберіганні фінансових статків, витратах»;

Збірник наукових праць «Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету» за підсумками наукових досліджень 2021 року

- комунікативний компонент – відображає здатність особи «до встановлення, зберігання і розвитку конструктивних, розвивальних відносин»;
- досвідний компонент – включає усвідомлення «своїх карти психотравм» і копінг-стратегій;
- сімейний компонент – усвідомлення родинних ролей, родинного профілю аналогічної та протилежної статей;
- віковий компонент – співвідношення власного часу життя з «обов'язковою життєвою програмою»;
- здоров'я – створення власного психосоматичного профілю;
- гендерний компонент – усвідомлення гендерних ролей, які бере на себе особистість;
- мотиваційно-ціннісний компонент – усвідомлення власних цінностей і побудова стратегії життя на їх основі;
- емоційний компонент – визначення «ресурсного стану, котрий дозволяє підтримувати життєву активність на бажаному рівні»;
- професійний компонент – вибір оптимального для людини виду діяльності [4].

Отже, центральним у розумінні поняття «успіх» є уявлення про цілісну особистість, а не окремі її характеристики. У свою чергу, успіх у процесі професійного самовизначення розглядається як цілісна і динамічна картина процесу розуміння особистістю власних позитивних досягнень. Зазначене вказує на необхідність застосування комплексного дослідження, зорієнтованого на виявлення динаміки формування мотиваційних чинників успіху студентів та визначення їх місця і ролі у процесі успішного професійного самовизначення майбутнього випускника ЗВО.

Аналізуючи концептуальні підходи до розуміння успішності, слід звернути увагу на те, що в багатьох працях успішність – це динамічний процес, тому при дослідженні цього феномену не слід відокремлювати його від діяльності людини, зокрема власне самого процесу досягнення успішності. Процес досягнення успішності не є короткотривалим, він має певні передумови та особливості перебігу, що визначаються різноманітними факторами, які і обумовлюють цей процес.

Успіх сприяє досягненню людиною стану задоволеності життям. Цей стан стимулює зростання, яке не обов'язково має бути пов'язане з традиційною діяльністю, а може стосуватись емоційної, моральної, духовної

зрілості людини або розвитку інших сторін її потенціалу, що також є життєвим успіхом.

Таким чином, успіх особистості в контексті життєдіяльності може виступати формою самореалізації і призводити до суб'єктивної задоволеності собою та життям загалом.

Список використаної літератури:

1. Балецька Л. М. Деякі аспекти у вивченні феномену успіх. *II Міжнародна науково-практична конференція «Генеza буття особистості»*. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. Том I. С.106-109.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

3. Гуляс І. А. Життєвий успіх як соціально-психологічний феномен. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2018. Випуск 41. С. 69-78.

4. Ільїна Ю. М. Методика дослідження життєвого сценарію «успіх» [Електронний ресурс]. *Збірник «Актуальні проблеми психології» Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України*. 2010. Т. 3. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1711/1/Lototska_lifescenario_research_metod_2010.pdf.

5. Назар Ю. О. Теоретико-психологічний аналіз особливостей процесу досягнення успішності у професійній діяльності особистості. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки*. 2013. Т.2, Вип. 10. С. 217-221.

6. Ткачук І. І. Теоретичні засади дослідження проблеми успіху особистості в діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. Ін-ту проблем виховання НАПН України*. Кам'янець-Подільський: вид. Зволейко Д. Г., 2011. Вип. 15, кн. 1. С. 139-147.